

ЧЛЕНСТВО В СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОМУ КООПЕРАТИВІ: ПРОБЛЕМИ ПРАВОВОГО ВИЗНАЧЕННЯ

В. В. ТРОПІН, кандидат юридичних наук,
доцент кафедри менеджменту і права
Дніпропетровський державний аграрно-економічний університет
e-mail: scpravo@ua.fm

Анотація. Досліджено проблемні аспекти визначення змісту правового явища членства у сільськогосподарських кооперативах.

В умовах сьогодення поняття «членство в сільськогосподарських кооперативах», як правове явище, не знайшло належного правового регулювання в чинному законодавстві, що виявляється, зокрема, в неоднаковому теоретико-правовому підході щодо визначення змісту даного поняття у різних видах сільськогосподарських кооперативів. Здійснено порівняльний аналіз правових категорій «член сільськогосподарського обслуговуючого кооперативу» та «член сільськогосподарського виробничого кооперативу». Визначено істотні ознаки кожного із зазначених явищ у правовому аспекті.

Зроблено висновок про невідповідність правових визначень членів сільськогосподарських обслуговуючих та сільськогосподарських виробничих кооперативів базовим ознакам, притаманним правовому явищу «член кооперативу», наведеному в Законі України «Про кооперацію». Дані обставини викликають нагальну потребу в нормативному вдосконаленні правової термінології, закріпленої у чинному законодавстві України.

Також, на думку автора, виходячи зі специфіки досліджуваних явищ, кожне з них, для мети правової конкретизації, може доповнюватися окремими ознаками, залежно від специфіки форми кооперації, що визначається її природою та особливостями організації та здійснення.

Розроблено та запропоновано висновки щодо вдосконалення законодавства, спрямовані на регулювання кооперативних відносин.

Ключові слова: кооперація, сільськогосподарський обслуговуючий кооператив, сільськогосподарський виробничий кооператив, член кооперативу, ознаки

Актуальність. Організація та функціонування агропромислового виробництва на основі кооперації мають пріоритетне значення для економіки нашої країни, оскільки вони є найбільш ефективним і пристосованим до умов ринкової економіки та забезпечують істотне підвищення темпів зростання продуктивності праці, значної економії матеріальних, енергетичних і трудових ресурсів сільськогосподарських товаровиробників. Досвід розвинених країн світу (Німеччина, США, Франція) свідчить, що діяльність їхніх сільськогосподарських товаровиробників базується (з

урахуванням національних особливостей) на різних формах і типах кооперації. При цьому, в економічному плані виграють саме ті підприємства та їх об'єднання, які більш широко й системно використовують принципи й переваги кооперації, зокрема принцип членства.

Членство у сільськогосподарському виробничому та обслуговуючому кооперативі є тією основною відмінною ознакою та фактором, який відрізняє зазначені форми господарювання від інших різновидів господарювання в аграрному секторі економіки України. Воно організаційно об'єднує та пов'язує юридичних і фізичних осіб для досягнення поставлених цілей та виконання певних спільних завдань на добровільних засадах.

Водночас, членство в сільськогосподарських кооперативах, як правове явище, не знайшло належного правового регулювання в чинному законодавстві, що виявляється, зокрема в неоднаковому теоретико-правовому підході щодо визначення змісту поняття «членства» у різних видах сільськогосподарських кооперативів. Саме це й зумовлює актуальність даного дослідження.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Дослідженню проблемних питань членства на аграрних підприємствах кооперативного типу, як одного з ключових принципів створення й функціонування сільськогосподарських кооперативів, присвяченні наукові праці вітчизняних та іноземних правників та економістів, серед яких В. Гончаренко, В. Зіновчук, О. Крисальний, І. Лукінов, П. Макаренко, М. Малік, Л. Молдаван, О. Онищенко, Н. Павленчик, О. Радіонова, В. Семчик, А. Статівка, В. Уркевич, В. Шелестов, В. Янчук та ін. Роботи зазначених науковців дали змогу з наукових позицій обґрунтувати механізм правового регулювання сільськогосподарської кооперації, нормативно закріпити його у нормах чинного законодавства. Проте, цілий ряд проблемних питань, зокрема пов'язаних із членством у сільськогосподарських кооперативах, залишається невирішеним.

Мета дослідження – визначення правового поняття членства у сільсько-господарських кооперативах.

Матеріали і методи дослідження. Для реалізації досягнення поставленої мети було використано такі методи й прийоми досліджень: монографічний, вибірковий, порівняльний, абстрактно-логічний та інші.

Результати дослідження та їх обговорення. За висновками певних науковців, кооператив як форма господарювання покликаний, перш за все, працювати з кінцевими споживачами, не містить організаційних резервів для створення виробництва глибокої переробки чи з високою часткою доданої вартості, його капіталізація, як правило, набагато перевищує суму пайових внесків членів кооперативу [2, с. 103].

Сільськогосподарський кооператив, відповідно до ст. 1 Закону України «Про сільськогосподарську кооперацію», визначено як юридичну особу, утворену фізичними та/або юридичними особами, які є виробниками сільськогосподарської продукції, що добровільно об'єдналися на основі членства для провадження спільної господарської та іншої діяльності, пов'язаної з виробництвом, переробкою, зберіганням, збутом,

продажем продукції рослинництва, тваринництва, лісівництва чи рибництва, постачанням засобів виробництва й матеріально-технічних ресурсів членам цього кооперативу, наданням їм послуг з метою задоволення економічних, соціальних та інших потреб на засадах самоврядування [6].

Виходячи з вищенаведеного визначення, суб'єктами утворення сільсько-господарського кооперативу, провадження ним господарської діяльності, надання послуг є члени цього кооперативу, які об'єдналися на засадах самоврядування. Водночас, нормативне визначення самого правового явища «член кооперативу» для різних видів сільськогосподарських кооперативів у чинному законодавстві наведено алогічно, безсистемно, без урахування особливостей правової природи самого явища, що не дає змоги визначитися з його характерними ознаками, а також механізмом забезпечення й реалізації права набуття членства в кооперативі.

Так, відповідно до ст. 6 Закону України «Про сільськогосподарську кооперацію», членами сільськогосподарського обслуговуючого кооперативу можуть бути виробники сільськогосподарської продукції – юридичні та/або фізичні особи, які зробили вступний і пайовий внески у розмірах, визначених загальними зборами кооперативу, дотримуються вимог статуту, мають право ухвального голосу та беруть участь у господарській діяльності кооперативу.

На відміну від зазначеної форми об'єднання громадян, членами виробничого кооперативу можуть бути тільки фізичні особи, які виявили бажання об'єднатися для спільної виробничої діяльності на засадах обов'язкової трудової участі та зробили вступний внесок і пай у розмірах, визначених статутом кооперативу (ст.12 зазначеного закону).

Отже, стаття 6 Закону України «Про сільськогосподарську кооперацію» свідчить, що:

1. Членами сільськогосподарського обслуговуючого кооперативу є юридичні та фізичні особи.

2. Вони мають статус виробника.

3. Роблять вступний та пайовий внески.

4. Дотримуються вимог статуту.

5. Мають право ухвального голосу.

6. Вони беруть участь у господарській діяльності кооперативу.

Водночас, стаття 12 Закону висуває інші вимоги для членів сільськогосподарських виробничих кооперативів, а саме: а) членами можуть бути лише фізичні особи; б) наявність у даних осіб бажання об'єднатися для спільної виробничої діяльності; в) внесення вступного внеску і паю; г) обов'язковість трудової участі.

Таким чином, єдиною ознакою, притаманною для обох правових явищ, є лише внесення ними вступного та пайового внесків. Тобто в іншому, за логікою законодавця, правова природа членів сільськогосподарських обслуговуючого та виробничого кооперативів відрізняється. Так, з огляду на неоднаковий підхід законодавців до визначення характерних ознак для членів цих видів кооперативу, вбачається, наприклад, що члени

сільськогосподарського виробничого кооперативу можуть не дотримуватися вимог статуту чи не мають права ухвального голосу, а член обслуговуючого кооперативу може вступати у кооператив поза бажанням, що суперечить принципу добровільності, юридично закріпленому в абз. 2 ч.1 ст. 4 Закону «Про кооперацію» [5]. Це є правовим нонсенсом, оскільки принцип добровільності означає відсутність всякого примусу під час вступу в члени кооперативу: членом кооперативу може стати лише той, хто виявить своє бажання [4, с.140].

Безумовно, враховуючи різні за природою форми сільськогосподарської виробничої та обслуговуючої кооперації, вимоги щодо членства в них матимуть певні відмінності. Але, кардинально різний підхід до нормативного закріплення поняття членства в даних видах кооперації є істотним прорахунком законодавців.

Оскільки Закон України «Про сільськогосподарську кооперацію» у ст.1 не містить визначення терміна «член сільськогосподарського кооперативу», відповідно до ч. 2 ст.1 даного закону, інші терміни, що використовуються в цьому Законі, повинні вживатися у значенні, встановленому в Законі України «Про кооперацію».

Якщо звернутися до Закону України «Про кооперацію», то він визначає як членів кооперативу громадян України, іноземців та осіб без громадянства, юридичних осіб України та іноземних держав, що діють через своїх представників, які зробили вступний внесок та пай у розмірах, визначених статутом кооперативу, додержуються вимог статуту і користуються правом ухвального голосу (ч.1 ст. 10 Закону). Таким чином, за логікою загального закону, що регулює кооперативні правовідносини, член будь-якого кооперативу повинен:

1. Бути фізичною особою, незалежно від громадянства, або юридичною особою України та іноземних держав, що діють через своїх представників.

2. Обов'язково зробити вступний внесок та пай у розмірах, визначених статутом кооперативу.

3. Додержуватися вимог статуту.

4. Користуватися правом ухвального голосу.

Згадані риси є істотними й визначальними, тобто базовими для будь-якої форми та виду кооперації.

Водночас, згідно з приписами ч. 2 ст.10 Закону України «Про кооперацію» для фізичної особи, що бажає стати членом кооперативу, встановлено додаткові умови – віковий та вольовий цензи, які виражаються у досягненні 16-річного віку і виявленні бажання брати участь у діяльності кооперативу. Дані умови, на нашу думку, обов'язково мають бути включені до визначення поняття «член кооперативу» та нормативно закріплені.

З огляду на це, вважаємо за доцільне внести зміни до ч.1 ст. 10 Закону України «Про кооперацію» й викласти її в новій редакції: «Членами кооперативу можуть бути громадяни України, іноземці та особи без громадянства, які досягли встановленого законом віку, юридичні особи

України та іноземних держав, що діють через своїх представників, які виявили бажання брати участь у діяльності кооперативу, внесли вступний внесок та пай у розмірах, визначених статутом кооперативу, додержуються вимог статуту і користуються правом ухвального голосу».

Зазначене вище дає підстави для проміжного висновку про те, що правові визначення як членів сільськогосподарських обслуговуючих, так і членів сільськогосподарських виробничих кооперативів, повинні відповідати базовим ознакам, притаманним правовому явищу «член кооперативу», наведеному в Законі України «Про кооперацію» і можуть бути доповнені окремими ознаками, залежно від специфіки форми кооперації, що визначається її природою та особливостями організації та здійснення.

Так, до базових ознак визначення «член сільськогосподарського обслуговуючого кооперативу» належить така ознака, як наявність бажання об'єднатися для організації обслуговування, спрямованого на зменшення витрат та/або збільшення доходів членів цього кооперативу під час провадження ними сільськогосподарської діяльності та на захист їхніх економічних інтересів, що впливає з правової природи самого сільськогосподарського обслуговуючого кооперативу, й визначення, наведеного в абз. 4 ч.1 ст. 1 Закону України «Про сільськогосподарську кооперацію».

Наступною ознакою, на нашу думку, є наявність у осіб, що бажають набутися членства в кооперативі, статусу виробника сільськогосподарської продукції, оскільки особливістю господарської діяльності сільськогосподарського обслуговуючого кооперативу, відповідно до абз. 4 ч. 1 ст. 1 та ст. 9 Закону України «Про сільськогосподарську кооперацію», є здійснення обслуговування лише своїх членів – виробників сільськогосподарської продукції.

Ще однією істотною ознакою члена сільськогосподарського обслуговуючого кооперативу є участь у господарській діяльності кооперативу, сферу якої, відповідно до ст. 3 Господарського кодексу України, становлять господарсько-виробничі, організаційно-господарські та внутрішньогосподарські відносини [1].

Отримання від кооперативу певних послуг, визначених установчими документами кооперативу, також є характерною ознакою члена сільськогосподарського обслуговуючого кооперативу. Ця ознака істотно відрізняє члена обслуговуючого кооперативу від члена виробничого кооперативу, який також бере участь у діяльності кооперативу, згідно з визначенням, наведеним у ч. 1 ст. 12 Закону України «Про сільськогосподарську кооперацію». Саме отримання певних послуг, спрямованих на зменшення витрат та/або збільшення доходів членів цього кооперативу під час провадження ними сільськогосподарської діяльності та на захист їхніх економічних інтересів, є мотивом об'єднання певних сільськогосподарських товаровиробників у кооператив.

Зазначене вище дає підстави для внесення змін до ч. 1 ст. 6 Закону України «Про сільськогосподарську кооперацію» і викладення її в такій редакції: «1. Засновниками та членами сільськогосподарського обслуго-

вуючого кооперативу можуть бути виробники сільськогосподарської продукції – юридичні та/або фізичні особи, які досягли встановленого законом віку, виявили бажання об'єднатися для організації обслуговування, спрямованого на зменшення витрат та/або збільшення доходів членів цього кооперативу під час провадження ними сільськогосподарської діяльності та на захист їхніх економічних інтересів, зробили вступний і пайовий внески у розмірах, визначених загальними зборами кооперативу, дотримуються вимог статуту, мають право ухвального голосу, беруть участь у господарській діяльності кооперативу та користуються його послугами».

Водночас, істотною ознакою, що відрізняє члена сільськогосподарського виробничого кооперативу від члена сільськогосподарського обслуговуючого кооперативу, є обмеження суб'єктного складу членів кооперативу лише фізичними особами, що зумовлено, перш за все, особистою трудовою формою участі останніх у господарській діяльності даної юридичної особи. Оскільки юридична особа, з огляду на приписи ст. 80 Цивільного кодексу України [9] та ст. Кодексу законів про працю України [3], не може бути працівником і виконувати трудові функції, і, виходячи з правової природи сільськогосподарського виробничого кооперативу, вона не може бути й його членом.

Іншою істотною ознакою членства сільськогосподарського виробничого кооперативу є факт об'єднання сільськогосподарських товаровиробників для досягнення певної спільної мети, якою, згідно з визначенням, наведеним у ч.1 ст.12 Закону України «Про сільськогосподарську кооперацію», є виробнича діяльність. Тобто, саме спільна праця всіх членів кооперативу, самостійні планування та вплив на господарські процеси, а не отримання послуг від кооперативу, є вольовим двигуном, мотивом даного виду членства в кооперативі. Але, вважаємо, що такий висновок законодавців не є обґрунтованим, оскільки сама виробнича діяльність не може бути метою об'єднання виробників. Навпаки, участь у виробничій діяльності повинна мати певну мету та бути мотивованою.

Так, на думку деяких науковців, діяльність людини має складну ієрархічну будову. Вона складається з декількох рівнів, має спонукальні причини й спрямована на досягнення певних результатів. Спонукальними причинами діяльності є мотиви, тобто сукупність внутрішніх і зовнішніх умов, що викликають активність суб'єкта і визначають спрямованість діяльності [8, с. 205]. Водночас, мотивація – процес заохочення людей до ефективної діяльності, спрямованої на досягнення цілей організації шляхом формування мотивів. Мотивація – це бажання працівників задовольнити свої потреби через трудову діяльність [10, с. 385].

Мотивація членів сільськогосподарського виробничого кооперативу, на нашу думку, жодним чином не відрізняється від мотивації членів сільськогосподарського обслуговуючого кооперативу, й також полягає у зменшенні витрат та/або збільшенні доходів членів цього кооперативу під час провадження ними сільськогосподарської діяльності, перш за все, шляхом отримання прибутку, та на захист їхніх економічних інтересів.

Дана ознака безпосередньо пов'язана й із наступною ознакою членства у виробничому кооперативі – обов'язковою трудовою участю, що зумовлює наявність трудових відносин між кооперативом та його членами, урегульованих Кодексом законів про працю України [3].

Деякі питання викликає й конструкція ст.12 Закону України «Про сільськогосподарську кооперацію» в частині виключення можливості членів сільськогосподарського виробничого кооперативу бути його засновниками, як це передбачено, наприклад, для членів сільськогосподарського обслуговуючого кооперативу. На нашу думку, такий недолік у нормативному визначенні правового терміна істотним чином впливає на реалізацію прав членів сільськогосподарських виробничих кооперативів щодо створення та управління кооперативом як юридичною особою, і суперечить приписам ст. 7 Закону України «Про кооперацію».

Перелічені вище ознаки дають нам змогу запропонувати внесення змін до ч.1 ст.12 Закону України «Про сільськогосподарську кооперацію» і викласти її в наступній редакції: «1. Засновниками і членами сільськогосподарського виробничого кооперативу можуть бути фізичні особи, які досягли встановленого законом віку, які виявили бажання об'єднатися для спільної виробничої діяльності на засадах обов'язкової трудової участі, спрямованої на зменшення витрат та/або збільшення доходів членів цього кооперативу під час провадження ними сільськогосподарської діяльності, перш за все, шляхом отримання прибутку, та на захист їхніх економічних інтересів, зробили вступний внесок і пай у розмірах, визначених статутом кооперативу, мають право ухвального голосу, беруть участь у господарській діяльності кооперативу».

Висновки і перспективи. Правові визначення як членів сільськогосподарських обслуговуючих, так і членів сільськогосподарських виробничих кооперативів, повинні відповідати базовим ознакам, притаманним правовому явищу «член кооперативу», наведеному в Законі України «Про кооперацію» і можуть бути доповнені окремими ознаками, залежно від специфіки форми кооперації, що визначається її природою та особливостями організації та здійснення.

Запропоновано внесення змін до ст. 6 та 12 Закону України «Про сільськогосподарську кооперацію» і викладення їх у новій редакції.

Список літератури

1. Господарський кодекс України від 16.01.2003 р. // Відомості Верховної Ради України. – 2003. – № 18. – Ст. 144.
2. Загнітко О. Кооперативи як суб'єкти господарювання / О. Загнітко, В. Малига // Підприємництво, господарство і право. – 2004. – № 11. – С. 103–109.
3. Кодекс законів про працю України від 10.12.1970 р. // Відомості Верховної Ради УРСР. – 1971. – (Додаток до № 50).
4. Мартос Б. Теорія кооперації / Б. Мартос. – Подєбради : Вид-во товариства при УГА. – Ч. 1. – 1923. – 248 с.
5. Про кооперацію : закон України від 10.07.2003 р. // Відомості Верховної Ради України. – 2004. – № 5. – Ст. 35.

6. Про сільськогосподарську кооперацію : закон України від 17.07.1997 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1997. – № 39. – Ст. 261.
7. Господарський кодекс України від 16.01.2003 р. // Відомості Верховної Ради України. – 2003. – № 18. – Ст. 144.
8. Харченко О. В. Ефективність професійної діяльності / О. В. Харченко // Проблеми екстремальної та кризової психології. – 2010. – № 8. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : // <http://nuczu.edu.ua/sciencearchive/%CF%F0%EE%E1%EB%E5%EC%E8%20%E5%EA%F1%F2%F0%E5%EC%E0%EB%FC%ED%EE%BF%20%F2%E0%20%EA%F0%E8%E7%EE%E2%EE%BF%20%EF%F1%E8%F5%EE%EB%EE%E3%B3%BF/%C2%E8%EF%F3%F1%EA%208/%F5%E0%F0%F7%E5%ED%EA%EE%20%EE.%E2.%20%E5%F4%E5%EA%F2%E8%E2%ED%B3%F1%F2%FC%20%EF%F0%EE%F4%E5%F1%B3%E9%ED%EE%BF%20%E4%B3%FC%ED%EE%F1%F2%B3.pdf>
9. Цивільний кодекс України від 16.01.2003 р. // Офіційний вісник України. – 2003. – № 11. – Ст. 461.
10. Шваб Л. І. Економіка підприємства : навч. посіб. для ВНЗ / Л. І. Шваб. – К. : Каравела, 2006. – 3-тє вид. – 584 с.

References

1. Economic Code of Ukraine of 16.01.2003 (2003) // Supreme Council of Ukraine, 18,144.
2. Zahnitko, A., Malyha, B. (2004). Cooperatives as Entities / A. Zahnitko, B. Malyha // Entrepreneurship, Economy and Law, 11, 103–109.
3. Labor Code of Ukraine of 12.10.1970 p. (1971) // Supreme Council of the USSR (Supplement to number 50).
4. Martos, B. Cooperation Theory (1923) / B. Martos. Podebrady "Izdatel'stvo partnership with CAA", 1, 248.
5. On Cooperation. Law of Ukraine of 10.07.2003 (2004) // Supreme Council of Ukraine, 5, article 35.
6. On Agricultural Cooperation. Law of Ukraine dated 17.07.1997 (1997) // Supreme Council of Ukraine, 39, 261.
7. Commercial Code of Ukraine of 16.01.2003 (2003) // Supreme Council of Ukraine, 18, 144.
8. Kharchenko, O. V. The effectiveness of a professional (2010) / O. V. Kharchenko // Problems Extreme and Crisis Psychology, 8 [Electronic resource]. – Access: // <http://nuczu.edu.ua/sciencearchive/%CF%F0%EE%E1%EB%E5%EC%E8%20%E5%EA%F1%F2%F0%E5%EC%E0%EB%FC%ED%EE%BF%20%F2%E0%20%EA%F0%E8%E7%EE%E2%EE%BF%20%EF%F1%E8%F5%EE%EB%EE%E3%B3%BF/%C2%E8%EF%F3%F1%EA%208/%F5%E0%F0%F7%E5%ED%EA%EE%20%EE.%E2.%20%E5%F4%E5%EA%F2%E8%E2%ED%B3%F1%F2%FC%20%EF%F0%EE%F4%E5%F1%B3%E9%ED%EE%BF%20%E4%B3%FC%ED%EE%F1%F2%B3.pdf>
9. Civil Code of Ukraine of 16.01.2003 (2003) // Official Bulletin of Ukraine, 11, 461.
10. Schwab, L. I. Enterprise Economics: Textbook for Universities (2006) / L. I. Schwab. – K. : Caravel. – 3rd ed., 584.

ЧЛЕНСТВО В СЕЛЬСКОХОЗЯЙСТВЕННОМ КООПЕРАТИВЕ: ПРОБЛЕМЫ ПРАВОВОГО ОПРЕДЕЛЕНИЯ

В. В. Тропін

Аннотация. Исследованы проблемные аспекты определения содержания правового явления членства в сельскохозяйственных кооперативах.

В современных условиях понятие «членство в сельскохозяйственных кооперативах», как правовое явление, не нашло должного правового регулирования в действующем законодательстве, что выражается, в частности, в неодинаковом теоретико-правовом подходе к определению содержания данного понятия в разных видах сельскохозяйственных кооперативов. Проведен сравнительный анализ правовых категорий «член сельскохозяйственного обслуживающего кооператива» и «член сельскохозяйственного производственного кооператива». Определены существенные признаки каждого из указанных явлений в правовом аспекте.

Сделан вывод о несоответствии правовых определений членов сельскохозяйственных обслуживающих и сельскохозяйственных производственных кооперативов базовым признакам, присущим правовому явлению «член кооператива», закрепленным в Законе Украины «О кооперации». Данные обстоятельства обуславливают потребность в нормативном совершенствовании правовой терминологии, закрепленной в действующем законодательстве Украины.

Также, по мнению автора, исходя из специфики исследуемых явлений, каждый из них, для цели правовой конкретизации, может дополняться отдельными признаками, в зависимости от специфики формы кооперации, определяется ее природой и особенностями организации и осуществления.

Разработаны предложения по совершенствованию законодательства, направленные на регулирование кооперативных отношений.

Ключевые слова: кооперация, сельскохозяйственный обслуживающий кооператив, сельскохозяйственный производственный кооператив, член кооператива, признаки

MEMBERSHIP IN AGRICULTURAL COOPERATIVES: PROBLEMS LEGAL DEFINITION

V. V. Tropin

Abstract. The article investigates the problematic aspects that determine the content-legal phenomenon membership in agricultural cooperatives.

In terms of today's concept of "membership in agricultural COOP-ratyvah" as a legal phenomenon not found the proper regulation in the current legislation is reflected in particular in varying theoretical legal approach to determine the

content of this concept in different types of agricultural cooperatives. In this paper a comparative analysis of the legal categories of "agricultural service cooperative member" and "member cooperative agricultural production." Defined the essential features of each of these events in the legal sense.

The conclusion of non-compliance of legal definitions members of agricultural service cooperatives and agricultural production base features inherent legal phenomenon "member cooperative" as defined in the Law of Ukraine "On Cooperation". These circumstances call the urgent need to improve normative legal terminology, fixed in the current legislation of Ukraine.

Also, according to the author, based on the specifics of the phenomena studied, co-reaper of them, for the purpose of legal specification can be supplemented by individual characteristics, depending on the specific forms of cooperation, which is determined by the nature and characteristics of the organization and implementation.

Developed and proposed conclusions on improving legislation aimed at regulating cooperative relations.

Keywords: *cooperation, agricultural service cooperatives, agricultural production cooperative, a member of the cooperative, signs*

УДК 338.43(477)

РОЛЬ КООПЕРАЦІЇ В РОЗВИТКУ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОГО ВИРОБНИЦТВА НА ІННОВАЦІЙНІЙ ОСНОВІ

Г. А. ХАРЧЕНКО, кандидат економічних наук,
старший викладач кафедри менеджменту ім. проф. Й. С. Завадського
**Національний університет біоресурсів
і природокористування України**
e-mail: khanya@ukr.net

В. В. ХАРЧЕНКО, кандидат економічних наук,
доцент кафедри інформаційних систем
**Національний університет біоресурсів
і природокористування України**
e-mail: VKharchenko@nubip.edu.ua

Анотація. *Стаття присвячена дослідженню розвитку кооперації, визначенню переваг функціонування кооперативів. Виявлено, що організаційно-правовою формою кооперації в сільському господарстві є сільсько-господарські кооперативи. Проаналізовано основні причини, що стримують становлення кооперативів, зокрема відсутність їх стратегічних напрямів розвитку. Систематизовано основні напрями розвитку кооперації з урахуванням інноваційних тенденцій розвитку сільськогосподарського виробництва. Визначено сутність та значення кооперації в Україні.*